

Veszprémi Törvényszék Büntetés-végrehajtási Csoportja
Bv.104/2013/2.

A Veszprémi Törvényszék

ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG	
Ügyszám:	III / 1561-0 / 2013.
Érkezett:	2013 OKT 28.
Példány:	1+3
Melléklet:	7 db
Kezelőiroda:	<i>[Signature]</i>

az elévülés felülvizsgálata iránt folyamatban lévő eljárást hivatalból felfüggeszti, és az Alkotmánybíróságnál kezdeményezi a 2/2013. Büntető jogegységi határozat Alaptörvénnyel való összhangjának vizsgálatát, valamint javasolja annak alaptörvény-ellenessége megállapítását, és a határozat teljes megsemmisítését.

A végzés ellen fellebbezésnek helye nincs.

I n d o k o l á s:

Bogdány József elítéltet a Tapolcai Városi Bíróság, 2007. június 20. napján kelt, és aznap jogerőre emelkedett 3.B.385/2006/17. számú ítéletével, társtettesként elkövetett lopás büntette miatt 25 nap közérdekű munka büntetésre ítélte. Az elítéltet a pártfogó felügyelő 2007. augusztus 27. napján, majd 2010. február 09. napján meghallgatta, foglalkoztatót azonban nem talált számára, ezért az elsőfokú bíróság 2010. december 22. napján jogerőre emelkedett 3.B.385/2006/37. számú végzésével a büntetés végrehajthatóságának – elévülés miatti – kizártságát állapította meg.

A Veszprém Megyei Főügyészség a 2/2013. Büntető jogegységi határozatra hivatkozással indítványozta, hogy a bíróság a Bv. tvr. 14/A.§-ában meghatározott eljárásban, a büntetés végrehajtását kizáró okot megállapító elsőfokú határozatot helyezze hatályon kívül, és a büntetés végrehajtásának folytatását rendelje el.

A bíróság álláspontja szerint az ügyészségi indítvány alapjául szolgáló 2/2013. Büntető jogegységi határozat alaptörvény-ellenes, ezért a Be. 266.§ (1) bekezdés b.) pontja alapján az eljárást felfüggesztette, és a 2011. évi CLI. törvény az Alkotmánybíróságról (továbbiakban: Ab. tv.) 37.§ (2) bekezdése alapján az Alkotmánybíróság eljárását kezdeményezi, és a fenti szakasz alapján alkalmazandó Ab. tv. 41.§ (1) bekezdésében meghatározott jogkövetkezmény megállapítását kezdeményezi.

A bíróság szerint a jogegységi határozat, az Alaptörvény alábbi rendelkezéseibe ütközik:

Alapvetés:

B) cikk (1) Magyarország független, demokratikus jogállam.

Q) cikk (2) Magyarország nemzetközi jogi kötelezettségeinek teljesítése érdekében biztosítja a nemzetközi jog és a magyar jog összhangját.

Szabadság és felelősség:

I. cikk (1): AZ EMBER sérthetetlen és elidegeníthetetlen alapvető jogait tiszteletben kell tartani. Védelmük az állam elsődrendű kötelezettsége.

(2): Magyarország elismeri az ember alapvető egyéni és közösségi jogait.

II. cikk: Az emberi méltóság sérthetetlen. Minden embernek joga van az élethez és az emberi méltósághoz, a magzat életét a fogantatástól kezdve védelem illeti meg.

XV. cikk (1) A törvény előtt mindenki egyenlő. Minden ember jogképes.

A Kúria az 1979. évi 5. tvr. (továbbiakban: Btké.) 6.§ (1) bekezdésére (A Btk.-nak a büntetés elévülésére vonatkozó rendelkezéseit (67-68. §) a hatálybalépése előtt jogerősen kiszabott büntetésre is alkalmazni kell.) hivatkozással jutott arra az álláspontra, hogy a 2010. május 1. napja előtt elkövetett bűncselekmények miatt, jogerősen kiszabott közérdekű munka, illetve pénzbüntetések tekintetében, amennyiben az elévülés tényleges időpontja a 2009. évi LXXX. törvény 22.§-ával 5 évre módosított, Btk. 67.§ (2) bekezdésének 2010. május 1. napját követő hatályba lépését követően következett be, az elkövetéskor irányadó három éves elévülési idő helyett a büntetés öt év alatt évül el.

A Kúria szerint a Btké. hivatkozott szabálya valamennyi Btk. módosítás esetén irányadó, ha a jogalkotó a módosításhoz kapcsolódóan az eddigiektől eltérő hatályba léptető rendelkezést nem hoz.

A bíróság álláspontja szerint a Kúria jogegységi határozatában foglaltak, mind büntető anyagi, mind pedig eljárásjogi szempontból is, az Alaptörvény fenti rendelkezéseibe ütköznek, az alábbi indokok miatt:

A Kúria döntése a bíróság álláspontja szerint a jogbiztonság, ezen keresztül a jogállamiság Alaptörvénybe foglalt követelményébe ütközik, az elítélt vonatkozásában pedig sérti az alapvető jogait, az emberi méltóságot, az egyenlő bánásmód, valamint a törvény előtti egyenlőség követelményét.

Az Alkotmánybíróság 9/1992. (I.30.) AB határozatában kifejtette, hogy „A jogállam nélkülözhetetlen eleme a jogbiztonság. A jogbiztonság az állam - s elsősorban a jogalkotó - kötelességévé teszi annak biztosítását, hogy a jog egésze, egyes részterületei és az egyes jogszabályok is világosak, egyértelműek, működésüket tekintve kiszámíthatóak és előreláthatóak legyenek a norma címzettjei számára. Vagyis a jogbiztonság nem csupán az egyes normák egyértelműségét követeli meg, de az egyes jogintézmények működésének kiszámíthatóságát is.”

A 11/1992. (III.5.) AB határozatban az Alkotmánybíróság a bűncselekmények elévülése tekintetében úgy foglalt állást, hogy a jogbiztonság, jogállamiság követelményével, akkor összeegyeztethető jogszabály, ha „1. A már elévült bűncselekmények újból büntethetővé tétele alkotmányellenes. 2. A még el nem évült bűncselekmények törvényi elévülési idejének meghosszabbítása alkotmányellenes.”

Ezt a következőkkel indokolták:

„Ha tehát az elévülés beállt, az elkövetőnek alanyi joga keletkezik arra, hogy ne lehessen megbüntetni. Ez az alanyi jog annak következtében nyílik meg, hogy a másik oldalon az állam büntető igénye megszűnt, ha eredménytelenül telt le az az idő, amelyet a törvényben büntető hatalmának gyakorlására, az elkövető üldözésére és megbüntetésére magának szabott. A jogban

való bizalom elve feltétlenül megköveteli azt, hogy ha egyszer valamely büntethetőséget megszüntető ok megvalósult, akkor a bűncselekményt ne lehessen újabb törvénnyel ismét büntethetővé tenni. Közömbös, hogy a büntethetőséget milyen jogi technikával vezetik be ismét - elévült bűncselekmény esetén az elévülés újraindításával, nyugvási vagy félbeszakítási okok utólagos törvényi megállapításával -, ennek alkotmányossága ugyanazon megítélés alá esik, mintha a törvény utólag tenne büntetendővé olyan cselekményt, amely az elkövetéskor nem volt bűncselekmény. Az elévült bűncselekményt ugyanis - mivel az állam büntető igénye elenyészett - a büntethetőség szemszögéből ettől kezdve úgy kell tekinteni, mintha eredetileg sem állt volna fenn büntethetősége.

A már elévült bűncselekmény elévülése nem kezdődhet meg ismét. Ez összhangban áll azzal, hogy az Alkotmány kifejezett büntetőjogi szabályai is mind az állam büntető hatalmát tartják korlátok között, s sosem telepítik a szabályok betartásával (sőt azok miatt) sikertelenül maradt bűnüldözés terhét az elkövetőre. Ahogy az ártatlanság védelme nemcsak az ártatlant védi, úgy az elévülés is attól függetlenül megszünteti a büntethetőséget, hogy miért nem üldözték a bűnöst; az állam mulasztása nem eshet az ő terhére.

(...) A már elévült bűncselekmény újból büntethetővé tételét elrendelő törvény tehát ellentétes az Alkotmány 2. § (1) bekezdésével, mert sérti a jogbiztonságot, illetve mert áttöri az állam büntető hatalma korlátozottságának elvét, s végül ellentétes az 57. § (4) bekezdésével is, mivel visszaható hatállyal tesz büntethetővé cselekményeket.

(...) **Az elévülés intézménye** nem nyújt garanciát arra, hogy a büntethetőség előre meghatározott időn belül valóban megszűnik, **azt azonban biztosítja, hogy az elévülési idő számításának szabályai ne változzanak az elkövető terhére az elévülési idő folyása alatt.** Ez következik abból, hogy az állam büntető hatalmának az elbíráláskor is ugyanazon korlátok között kell maradnia, mint az elkövetéskor.”

Kétségtelen tény, hogy a fent idézettek a bűncselekmény elévülése tekintetében mondta ki az Alkotmánybíróság, azonban álláspontom szerint a két jogintézmény azonos mértékű védelmet igényel, tekintettel arra, hogy mindkettő az elkövető jogi helyzetét alapjogi szinten érinti, hiszen a büntetőjogi felelősségre vonás során sor kerülhet az elkövető személyes szabadságának elvonására (pl.: előzetes letartóztatás), amennyiben pedig a büntetés végrehajtását kizáró ok nem áll fenn, azt végre kell hajtani, így előfordulhat, hogy a szabad mozgáshoz, tartózkodási hely szabad megválasztásához való joga (pl.: közérdekű munka végrehajtása során, vagy pénzbüntetés fegyházbüntetésre történő átváltoztatása esetén) korlátozva lesz.

A fentiekre tekintettel, a legfőbb ügyész képviselőjével ellentétben határozott álláspontom, hogy a fenti AB határozatok relevánsak a jelen ügyben is, figyelemmel arra, hogy az Alkotmánybíróság ezekben értelmezte, illetve bontotta ki a jogbiztonság, jogállamiság általános kritériumait, ami a jogegységi határozat Alaptörvénnyel való összeegyeztethetőségének kérdését is alapvetően befolyásolja, különösen, ha azt a tényt kihangsúlyozzuk, hogy a részletezett alkotmányossági garanciáknak a **jogalkotásban kell érvényesülniük**, jelen esetben pedig a jogbiztonság sérelmét egy jogegységi határozat okozza.

Ezen a tényen a negyedik Alaptörvény módosítás sem változtat - amely a korábbi alkotmánybírósági határozatok hatályvesztését kimondta -, hiszen a jogállamiság, és a jogbiztonság követelménye továbbra is fennáll az államszervezet működésével, illetve a jogszabályokkal kapcsolatban.

A Kúria ezen felül nem csak a jogbiztonság követelményével, hanem a jogalkotó akaratával is szembemegy, hiszen a 2010. május 1. napján hatályba lépő módosításhoz fűzött miniszteri indokolás szerint:

„A törvény a közérdekű munka és a pénzbüntetés három éves elévülési idejét öt évre emeli. Ez az elévülési idő összhangban van a szabadságvesztés büntetés, valamint az eltiltó jellegű szankciók (foglalkozástól, járművezetéstől eltiltás, kiutasítás, közügyektől eltiltás, kiutasítás), illetve a szabadságvesztés legrövidebb elévülési idejével. **A törvény nem az állami büntetőigény érvényesíthetőségének szélesítése miatt emeli fel az elévülési időt**, hanem a szükséges koherencia megteremtése érdekében.”

A jogbiztonsággal összefüggő alkotmányossági aggályok még inkább tetten érhetők, ha a Kúria jogi álláspontját az érintett elítéltek jogi helyzetéből vizsgáljuk meg.

A jogegységi határozat alapján több olyan eset is van a gyakorlatban, hogy két elítélt, azonos tárgyú súlyú bűncselekmény miatt kiszabott, azonos nemű és mértékű büntetése - az ítélet végrehajtása érdekében eljáró hatóságok „gyorsaságától” függően – az egyik elítélt esetében három, míg a másiknál öt év elteltével évül el.

Nyilvánvaló, hogy a büntetések elévülési ideje esetenként más és más, adott esetben jelentős időeltéréseket is mutathat, akár a fenti azonosságokkal rendelkező elítéltek vonatkozásában is.

Jelen esetben azonban nem erről van szó. A Btk. ugyanis felsorolja, mind a bűncselekmény, mind a büntetés elévülésének szünetelését, félbeszakítását eredményező jogi tényeket, ezek között azonban nem szerepel a Kúria jogegységi határozata.

A jogegységi határozat a fenti azonosságokkal rendelkező elítéltek vonatkozásában sérti az Alaptörvény Szabadság és felelősség XV. Cikk (1) foglalt törvény előtti egyenlőség, II. cikkébe foglalt emberi méltóság, illetve egyenlő bánásmód követelményét is, hiszen az azonos helyzetben lévő, homogén csoportot alkotó személyek között alaptalanul, másik alkotmányos alapjog védelmére hivatkozás nélkül – törvényi felhatalmazás hiányában - tesz a csoport tagjai között indokolatlanul különbséget.

Ráadásul az érintettek jogi helyzetének esetleges – negatív irányú – változása azon a tényen alapul, illetve múlik, hogy az eljáró hatóságok milyen gyorsan jártak el a büntetés végrehajtása során, ami szintén a jogbiztonság megvalósulása ellen hat.

A törvény előtti egyenlőség követelményének megsértése által, az Alaptörvény Alapvetés Q) cikk (2) bekezdése is sérül, ugyanis ezt az állampolgári jogot az Európai Unió Alapjogi Chartája III. Cím Egyenlőség fejezet 20. cikke is biztosítja.

A jogbiztonsággal kapcsolatos további alkotmányos aggály abból fakad, hogy jelen ügyben - illetve a többi ügyészi indítvánnyal érintett ügyben is – az első fokon eljáró bíróságok jogerősen megállapították – elévülés miatt - a büntetés végrehajthatóságának kizártságát, vagyis a jogegységi határozat jogerős határozatok módosítására, sőt a büntetés végrehajtásának elrendelésére teremt jogalapot, ráadásul visszamenőleges hatállyal, hiszen a jogegységi határozat a 2010. május 1. napját megelőzően elkövetett cselekmények miatt kiszabott jogerős büntetések vonatkozásában alkalmazható.

A jogbiztonság fontos eleme a lezárt jogviszonyok, jogerősen elbírált ügyek megváltoztathatatlanságát biztosító anyagi, illetve alaki kötőerő léte is, sőt a 11/1992. (III.5.) AB határozat szerint - utalva itt is arra, hogy ez a határozat is a bűncselekmény elévülése tárgyában született - „Ha az elévülés bekövetkezett, a büntethetőség kizárása alanyi jogként illeti meg az elkövetőt.”

Az Alkotmánybíróság a jogerős határozatok jogszerű megváltoztathatóságát kizárólag az elítélt javára, és csak alkotmányellenes jogszabály alapján folyt eljárásban hozott határozatok tekintetében tartotta megengedhetőnek.

A Legfelsőbb Bíróság EBH.2008.1855. számú – az ügyészség indítványában is hivatkozott - határozatában ezzel ellenkező álláspontra jutott, hiszen kimondta, hogy a büntetés végrehajthatósága kizártságát megállapító bírósági határozatnak nincs anyagi, és alaki jogereje, - ilyen hatás ugyanis csak a jogerős ügydöntő határozathoz fűződik -, így a bíróság azt újabb tények, adatok felmerülése esetén hivatalból, vagy indítványra is megváltoztathatja.

A fenti EBH alapján, a jogerős bírósági ítéleten kívül bármelyik végzés, különleges eljárásban, vagy a büntetés végrehajtása során hozott határozat időbeli korlát nélkül felülvizsgálható, megváltoztatható, akár az elítélt hátrányára is, úgy, hogy a Legfelsőbb Bíróság álláspontja szerint sincs tételesjogi szabályozás arra, hogy az eljárásra melyik bíróság rendelkezik hatáskörrel, sőt ezen felül még az sem állapítható meg, hogy ilyen eljárás egyáltalán létezik.

A bíróság álláspontja szerint a jogbiztonság követelményét sérti ez az álláspont, hiszen a jogállamiság kritériumának csak az a büntetőjogi szabályozás felelhet meg, amelyik alapján – **a jogszabályokból!!!** - egyértelműen megállapítható, eldönthető, hogy egy jogerős határozat milyen időintervallumon belül, ki által, milyen mértékben, és milyen eljárásban vizsgálható felül.

Megjegyezve azt is, hogy a jogalkotási törvényben foglalt eljárási rendnek sem felel meg az az eljárás, hogy a Legfelsőbb Bíróság – esetünkben a Kúria - jogértelmezéssel, törvényben nem nevesített hatásköröket állapít meg a bíróságok számára, amelynek eredményeképpen ráadásul – az elítéltek hátrányára - jogerős határozatok felülvizsgálatára kerül sor.

A jogegységi határozat ráadásul ellentétes az 1/2011. (VI.1.) Büntető jogegységi határozatban foglaltakkal is, hiszen az – szintén a 2009. LXXX. törvény által 2010. május 1.-ével bevezetett változásokkal összefüggésben – a kényszergyógykezelés tekintetében kimondta, hogy az átmeneti rendelkezés hiányára tekintettel nincs törvényes lehetőség a módosított Btk. rendelkezés visszaható hatályának kimondására. Megjegyezve azt, hogy a Btké. 7.§-a (átmeneti rendelkezésként) a jelen ügghöz hasonlóan rendelkezik a folyamatban lévő kényszergyógykezelésekről.

A 11/1992. AB határozat 4. pontja kimondta, hogy „Nyugvási vagy félbeszakítási oknak visszaható hatályú törvénnyel való megállapítása alkotmányellenes.”

Az Alkotmánybíróság fenti álláspontja szerint „a törvényhozót minden jogviszonnyal kapcsolatban kötik a visszaható hatályú törvényhozás korlátai”, sőt ezen túllépve kimondja, hogy „A jogviszonyok igazságtalan eredménye (...) önmagában nem érv a jogbiztonsággal szemben.”

A jogegységi határozat szerint a visszaható hatály tilalmáról szóló, Btk. 2.§-a jelen jogkérdésben nem alkalmazandó, hiszen az a bűncselekmények elbírálásakor alkalmazandó jogszabály tekintetében tiltja a visszaható hatályt.

Szükséges azonban itt megjegyezni, hogy a 11/1992 (III.5.) AB határozatban, a Btk. 2.§- a kapcsán az Alkotmánybíróság azt is kifejtette, hogy „A bíróság az elkövetéskor hatályos törvény szerint bírálja el a bűncselekményt (állapítja meg a büntetőjogi felelősséget, nyilvánít bűnössé, ítéel el), a büntetést is eszerint szabja ki, kivéve, ha új törvény lépett hatályba, amely enyhébb elbírálást tesz lehetővé, vagy a cselekmény már nem bűncselekmény, és így nem büntetendő. Ezt követeli meg a visszaható hatály tilalmát magában foglaló **jogbiztonság elve** (előre láthatóság, kiszámíthatóság), amely a jogállamiságból folyik **és amelynek logikus előfeltétele a törvény elkövetéskori megismerhetősége** (Btk. 2. §).”

A jogegységi határozatnak nem csak a rendelkező része, hanem az indokolása is aggályos.

A Btké. hivatkozott rendelkezése ugyanis rendszertanilag a II. fejezet, Átmeneti rendelkezések között, az I. Cím „A Btk. hatálybalépése előtt kiszabott büntetések és elrendelt intézkedések” elnevezésű részében szerepel.

A Btké. 6.§ tekintetében megállapítható, hogy az a Btk. hatályba lépéséhez kötődik, annak célja kizárólag az átmenet zökkenőmentes biztosítására irányult, az akkor jogerősen kiszabott büntetések tekintetében folyamatban lévő elévülések megítélésében teremtett tiszta helyzetet.

A fentieket támasztja alá a Btké. hivatkozott szakaszához fűzött – hatályba lépéskori - miniszteri indoklás is, amely szerint „A Btk.-nak a büntetés elévülésére vonatkozó rendelkezései - a próbaidőre felfüggesztett büntetés elévülésére vonatkozó szabály kivételével - megegyeznek a korábbi szabályozással.(...) **Mivel a Btk szabályai nem térnek el a korábbi szabályoktól**, csupán kiküszöbölik annak egyik hibáját, **indokolt, hogy egységesen a Btk szabályai érvényesüljenek**. Ezt mondja ki az (1) bekezdés. A (2) bekezdés kizárja a jogvesztő visszaható hatályt.”

Az idézett mondat nyelvtani értelmezése sem vezethet más eredményre, hiszen a jogszabály szövege konkrétan nevesíti, hogy „a Btk. -nak” az ide vonatkozó rendelkezéseiről van szó, márpedig a Btk. hatálybalépésére 1979. július 1. napján került sor, ezért a 6.§ is kizárólag az ezt megelőzően kiszabott, jogerős büntetések elévülésére alkalmazható.

A szakasz 1979. július 1.-e óta változatlan tartalommal van hatályban, a fenti értelmezésekből kitűnik, hogy az átmeneti rendelkezés a Btk. hatálybalépéséhez kötődik, az a bíróság álláspontja szerint a 2010. május 1. napján bekövetkezett jogszabályváltozásokra - függetlenül attól, hogy volt-e a jogszabályváltozáshoz kapcsolódóan újabb átmeneti rendelkezés, vagy sem – nem alkalmazható.

A fentiekből következik, hogy a jogegységi határozatban a Kúria, az eljárás tárgyát képező jogkérdést analógia alkalmazásával döntötte el, hiszen az 1979. július 1. napja előtt jogerősen kiszabott büntetések elévülésére vonatkozó szabályokat rendeli alkalmazni, a 2010. május 1. napján hatályba lépő változásokkal érintett büntetések elévülése tekintetében is.

A határozatban kifejtettek alkalmazása valamennyi érintett elítélt esetében hátrányos következményekkel jár, hiszen az érintettek a büntetés jogerős kiszabásakor három éves elévülési idővel „számolhattak”, míg a jelen állás szerint a jogerős büntetésük 5 év alatt évül el.

Az analógia tilalma a büntetőjog egyik alapelve, annak megsértése, túl azon, hogy a jogszabály kiszámíthatóságára vonatkozó követelményt is sérti – ha az az elítéltekre nézve hátrányos eredményre vezet – önmagában is megalapozhatja a határozat alaptörvény ellenességét.

A Bv tvr. 2013. július 1. napján bekövetkezett módosulása okán az elévülés megállapítása a bv. bíró hatáskörébe tartozik. Az ügyészség erre tekintettel a bv. bírónál indítványozta a jogerős határozat felülvizsgálatát, kizárólag a jogegységi határozatra hivatkozással.

Jelen állás szerint, tehát a bv. bírónak egy, több mint egy éve jogerős – nem saját hatáskörében hozott - járásbírói határozatot kellene hatályon kívül helyeznie, és új végzés meghozatala mellett a végrehajtás folytatását elrendelnie, – a bíróság álláspontja szerint – anyagi, és eljárásjogi jogszabály hiányában, pusztán a Kúria jogértelmezésére támaszkodva.

A fent hivatkozott, és vizsgált Alkotmánybírói döntésekből kiolvasható, hogy a jogbiztonság követelményének csak olyan jogszabály felel meg, ami már a cselekmény elkövetésekor ismert, az elkövetők számára megismerhető, világos, kiszámítható, és egyértelmű.

Tekintettel arra, hogy jelen esetben ezt a „jogszabályt” a Kúria alkotta meg – a fent részletezett analógia alkalmazásával – a hatálybalépéshez képest három évvel később, a jogbiztonság követelménye, ezen keresztül a jogállamiság (Alaptörvény Alapvetés: A) cikk (1), Q) cikk (2)) , valamint az elítéltek fent részletezett alapvető jogai (Szabadság és felelősség: I. cikk (1), (2), II. cikk, XV. cikk (1)) többszörösen sérülnek, ezért a bíróság álláspontja szerint indokolt a határozat megsemmisítése.

A fellebbezés lehetőségét a Be.276.§ (1) bekezdés c.) pontja zárja ki.

Veszprém, 2013. október 22.

dr. Bótor Szabolcs s.k.
bv. bíró

A kiadmány hitelül:

T. Bótor

